

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania R. Z. i R. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 października 2019 r.,
skargi ubezpieczonej R. Z. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 stycznia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**odrzuca skargę i zasądza od skarżącej na rzecz pozwanego
organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem
zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu
skargowym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z dnia 18 stycznia 2017 r. oddalił apelację zainteresowanej R. Z. oraz
płatnika składek R. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. od wyroku Sądu
Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 16 lutego 2016 r.
oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w
S. z dnia 30 marca 2015 r. stwierdzającej, że zainteresowana, jako pracownik
płatnika składek nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu,
rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 listopada 2014 r.

Zainteresowana ani płatnik składek nie wywiedli w ustawowym terminie skargi kasacyjnej.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia skarżąca R. Z. zarzuciła naruszenie art. 6 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 22 § 1 k.p. przez błędną wykładnię i uznanie, że nie podlega ubezpieczeniu społecznemu pracowników ze względu na brak jej podporządkowania w spornym stosunku pracy „z powodu formy prawnej spółki R. Sp. z o.o., jako spółki jednoosobowej, a następnie spółki z większościovym udziałem R.Z., co spowodowało wydanie wyroku niezgodnego z prawem oraz wyrządzenie szkody majątkowej polegającej na utracie ubezpieczenia społecznego i świadczenia chorobowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego w okresie od 21 stycznia 2015 r. do 3 stycznia 2016 r. w kwocie 61.003,50 zł.” Według skarżącej w przedmiotowej sprawie „doszło do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, tj. zasady powszechności pracowniczego ubezpieczenia społecznego, która ma również rangę konstytucyjną (art. 67 Konstytucji)”, przeto jej skarga podlega rozpoznaniu pomimo niewniesienia skargi kasacyjnej. Wniosła o stwierdzenie, że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 stycznia 2017 r. jest niezgodny z prawem oraz o zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesiona w rozpoznawanej sprawie była niedopuszczalna wobec nieskorzystania z przysługującej skarżącej skargi kasacyjnej od zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji. Zgodnie bowiem z treścią art. 424¹ § 1 k.p.c. można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Tymczasem przedmiotowa sprawa miała charakter kasacyjny ze względu na jej przedmiot dotyczący spornego objęcia

obowiązkiem pracowniczego ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 k.p.c.), ale skarga kasacyjna od niekorzystnego dla skarżącej wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 18 stycznia 2017 r. nie została wniesiona. Równocześnie skarżąca nie wykazała, że nieskorzystanie z tego środka zaskarżenia nastąpiło z wyjątkowych przyczyn o charakterze siły wyższej, takich jak ciężka choroba, katastrofa, klęska żywiołowa czy nadzwyczajne okoliczności leżące po stronie osób trzecich, które obiektywnie rzecz biorąc uniemożliwiły stronom wniesienie środka zaskarżenia, w tym skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 3 lutego 2012 r., I BU 9/11, LEX nr 1135986; z 14 lutego 2012 r., II BP 16/11, LEX nr 1215277; z 1 kwietnia 2015 r., II BU 2/14, LEX nr 1665583).

W sprawie nie występuje też wyjątkowy przypadek, o którym stanowi art. 424¹ § 2 k.p.c., potencjalnie uzasadniający merytoryczne rozpoznanie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu, jeżeli strona nie skorzystała z przysługującej jej skargi kasacyjnej, ponieważ art. 67 Konstytucji RP, który wprowadzie w zdaniu pierwszym ust. 1 stanowi, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, w zdaniu drugim odsyła do dyspozycji ustaw zwykłych w zakresie i form zabezpieczenia społecznego. Oznacza to, że art. 67 Konstytucji RP nie kreuje „podstawowych zasad porządku prawnego, tj. zasady powszechności pracowniczego ubezpieczenia społecznego”, która wynika z regulacji ustawowych, gdyby sporny stosunek prawny wypełniał konstrukcyjne cechy stosunku pracy, negatywnie zweryfikowane w zaskarżonym prawomocnym wyroku Sądu drugiej instancji, które nie zostały poddane procedurze kasacyjnej. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że wniesiona skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia była niedopuszczalna w rozumieniu art. 424¹ k.p.c., ponieważ wzruszenie zaskarżonego wyroku było możliwe w postępowaniu kasacyjnym, z czego skarżąca nie skorzystała. Prowadziło to do odrzucenia niedopuszczalnej skargi na niezgodność z prawem zaskarżonego wyroku na podstawie art. 424⁸ § 2 k.p.c., bez potrzeby ani procesowych możliwości jej merytorycznej oceny. Należne pozwanemu organowi koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym Sąd Najwyższy zasądził w zgodzie z art. 98 k.p.c.

Incydentalnie Sąd Najwyższy miał na uwadze, że z miarodajnych ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynikało, że skarżąca ma dominujący status właścicielski, bowiem na datę zawarcia spornej umowy o pracę posiadała 98% udziałów w spółce, która zatrudniła ją jako pracownika początkowo na stanowisku „dyrektora ds. zarządzania” z wynagrodzeniem 6.005 zł brutto, a następnie na stanowisku „Prezesa Zarządu” z wynagrodzeniem 10.000 zł brutto. W takim zakresie z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wspólnik, który ma większościowe udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, nie może korzystać z pracowniczego ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 3 lipca 2011 r., I UK 8/11, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 225, LEX nr 1043990 oraz z 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783). Ujawniony dominujący status właścicielski skarżącej wykluczał kumulację ról pracodawcy i pracownika, tj. pozostawanie z samą sobą w stosunku pracy podporządkowanej w spółce będącej w 98% jej własnością. Nie zachodziła też cecha odpłatności pracy, która nie może polegać na przesunięciach finansowych w ramach majątku tej samej osoby (skarżącej). Wszystko to uzasadniało ocenę, że sporna umowa nie wykreowała stosunku pracy. Sporny stosunek pracy był pozbawiony konstytutywnych cech pracowniczego zatrudnienia ze względu na zawarcie spornej umowy przez skarżącą w istocie rzeczy z "samą sobą". Takie jest utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, które akceptuje doktryna prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że „samozatrudnienie się” przez skarżącą na podstawie umowy o pracę zostało prawidłowo ocenione jako zmierzające do obejścia prawa w zamiarze nadużycia zawyżonych świadczeń z pracowniczego ubezpieczenia społecznego, któremu nie podlegała. Na jurysdykcyjną tolerancję nie zasługiwało zatem wykreowanie pozbawionego konstrukcyjnych cech pracowniczego stosunku pracy, które dyskwalifikowało pracowniczego tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym nakierowany na uzyskanie zawyżonych świadczeń z tego ubezpieczenia w związku z intencjonalnymi: deklaracją i opłaceniem wyższych składek przed okresami zamierzonego lub pewnego korzystania ze świadczeń z pracowniczego ubezpieczenia społecznego. Tego typu działania pozostawały w widocznej *prima facie* ewidentnej sprzeczności z zasadami równego traktowania wszystkich

ubezpieczonych, w tym z zasadą solidaryzmu ubezpieczeń społecznych i przysługiwania proporcjonalnych świadczeń w zależności od wymaganego okresu oraz wysokości opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne. W konsekwencji nie potwierdził się skargowy zarzut naruszenia „podstawowych zasad porządku prawnego”. Natomiast skarżące mogły przysługiwać świadczenia tylko z potencjalnie adekwatnego dla niej tytułu ubezpieczeń społecznych osób prowadzących pozarolniczą działalność i od podstawy wymiaru składek opłaconych na ten rodzaj ubezpieczenia, tyle że te kwestie nie były objęte zakresem kontestowanej decyzji pozwanego organu rentowego ani nie były przedmiotem prawomocnie osądzonej kwestii niepodlegania skarżącej pracowniczemu tytułowi ubezpieczeń społecznych.

as